

SUMARI

1. **EDITORIAL** : *De la utilitat social i pública de les xarxes*
2. **NOTÍCIES** : Seminaris, Web, Difusió...
3. **PROPERES CITES**: IV Fòrum Interxarxes i Plenària novembre
4. **MATERIALS**: Nois amb dificultats d'aprenentatge

EDITORIAL

De la utilitat social i pública de les xarxes

L'acció social tenia històricament una doble legitimitat: l'assistencialista- familiarista promoguda pel cristianisme social i la derivada de la democràcia i els seus principis de solidaritat i ciutadania, que van crear els actuals serveis socials. Avui aquest model està en qüestió per la crisi econòmica que frena la innovació i qüestiona la legitimitat de l'estat com a tal. A partir

d'aquí es proposen tres vies: una nostàlgica de l'estat-providència, una segona de caire neoliberal que pretén reduir l'aportació estatal a mínims, delegant en el mercat, i una tercera que aposta per l'apoderament (*empowerment*) del subjecte, les famílies i altres col·lectivitats (associacions, institucions,...).

El triomf de la segona via, encarnat en l'anomenada Nova Gestió Pública (NGP), comporta un model d'atenció social que es fonamenta en una nova legitimitat: la satisfacció del client (usuari/consumidor). Apunta a integrar els serveis i inscriure'ls en les xarxes locals en una òptica de responsabilitat compartida amb la població i amb els proveïdors a fi d'augmentar l'accessibilitat i la qualitat dels serveis. L'èmfasi en la qualitat apareix quan la quantitat escasseja i substitueix aquesta falta. Plantejada així sembla un atribut objectivable, aliè a la relació assistencial i s'imposa a la idea mateixa d'utilitat (social) reificant la relació social amb la finalitat de la satisfacció del client. Qualitat connecta aquí amb immediat, consum, gaudi, instantani. Aquesta nova (?) manera de fer implica un canvi en les relacions entre els professionals i els usuaris basades en una concepció dels serveis professionals reduïts a una sèrie seqüencial d'actes tècnics que poden ser gestionats racionalment i que és aquí on es justifiquen les disfuncions, eludint la manca de recursos o les condicions de vida de les poblacions afectades. Aquests "clients" són objecte d'atenció estandarditzada però no són actors col·lectius o individuals del canvi.

L'opció que triem al projecte Interxarxes, i que confia en els recursos dels subjectes i dels actes i judicis dels professionals i polítics responsables, es basa en la continuïtat dels actors i en l'adaptació permanent a les necessitats, la qual cosa pot entrar en conflicte, a vegades, amb exigències de productivitat i amb mètodes excessivament protocolitzats

El Pla d'acció del projecte Interxarxes per aquest nou curs 09/10 vol continuar amb aquesta orientació, duent a terme una recerca que validi la seva estratègia d'utilitat social i professional, posant en marxa un nou circuit sobre maltractaments infantils imbricat en la tasca quotidiana, continuant amb la tasca assistencial del cas per cas i dels taller de pares, sense oblidar el seu programa formatiu de seminaris i jornades. El Fòrum d'octubre, organitzat conjuntament amb l'Àrea de Benestar social de la Diputació de Barcelona, sobre: "*Quins límits i quines possibilitats ofereix el treball en xarxa en l'atenció de casos?*" en serà un bon exemple.

Comitè Tècnic

NOTÍCIES

Seminari d'Anàlisi de casos (30 de gener): *La relació simbiòtica mare -fill*

Amb la participació de **Raúl Salmerón** (Hospital de Dia. Fundació 9 Barris) i **Marta Treviño** (CSS Carmel) i, com a convidada, la Dra. **Eulàlia Torras**, Psiquiatra i Presidenta patronat Fundació Eulàlia Torras de Beà es planteja la presentació d'un cas al voltant d'una problemàtica de base: la relació simbiòtica mare - fill. La presentació fenomenològica es resumeix en greus trastorns de conducta per part del menor. S'ha anat establint una labor que contempla un abordatge en paral·lel del pacient des de allò institucional i de la família, sobretot la mare, a través d'entrevistes. La hipòtesi de treball, elaborada de manera progressiva, part de la idea que el treball familiar permeti que aquesta mare validi un lloc d'autoritat a la institució i al terapeuta, que permeti l'establiment d'uns límits per al pacient. Límits i normes que, una vegada assimilats, obrin la via a la separació - individuació i a la mentalització de la conflictiva de cadascun.

El debat, moderat per Fina Borràs (CSMIJ Horta) destacà el treball simultani de coordinació i presa de decisions entre els diferents serveis i de centralització de la intervenció des d'un sol (i aquí focalitzat en una figura), així com una terapèutica des de l'acte, prèvia al treball des de la paraula. La diferenciació va permetent que, progressivament, cadascun disposi i demandi de referents assistencials diferents amb els quals treballar la seva problemàtica particular i es redueixi la simptomatologia.

Seminari d'Actualització de Serveis (30 de gener): "Violència i joves en l'època de la reproductibilitat tècnica"

A la plenària del 30 de gener el **Miquel Fernández** i el **Roger Martínez** vam presentar les conclusions sobre la recerca: "Violència i joves en l'època de la reproductibilitat tècnica" que es va portar a terme durant el curs 2008/09 pel grup de recerca de la Universitat Oberta de Catalunya.

El treball de camp va durar 5 mesos i es va realitzar entre Terrassa i Barcelona. Es va fer treball de camp amb joves entre 14 i 28 anys en cinc àmbits diferents: 3 IES, 1 centre Cívic i 1 Centre Obert. A banda de joves, també vam parlar amb 3 Directors d'instituts de l'Àrea Metropolitana de Barcelona, amb 2 mediadors, 1 coordinadora, 2 professors i un psicòleg de Serveis Socials. Finalment, es va fer una etnografia virtual, amb seguiment de vídeos violents o provocatius a Youtube, així com també un recull de notícies sobre violència i internet o mòbils, aparegudes a la premsa durant els darrers mesos.

La recerca apunta algunes de les claus per entendre com la proliferació de l'enregistrament i difusió de vídeos a través dels mòbils i internet està modificant algunes de les pràctiques de la violència entre els adolescents i com els joves estan creant normes per regular-los en la seva vida quotidiana. Finalment destacar que a nivell educatiu els joves en general reclamen la intervenció i presència dels professors, tot i que també exigeixen que sigui respectuosa, mesurada i justa.

Seminari d'Anàlisi de casos (27 de març): els comportaments pertorbadors a l'escola

En aquest seminari es va presentar un cas a càrrec de **Lourdes Aramburu** (psicòloga de CSS Carmel) i **Nati Ruiz** (psicopedagoga de l'EAP Horta-Guinardó), com a convidada va participar **Belén Albizu** (psicoterapeuta sistèmica, docent i supervisora clínica i institucional, vinculada especialment als àmbits d'Infància i Família, i violència intrafamiliar) i moderat per **Amparo Cerezo**, directora del CSS Guinardó.

En aquesta ocasió van tenir l'oportunitat d'aprofundir en un cas amb la particularitat que ja va ser presentat en una plenària de interxarxes a l'any 2004 i per tant ens va permetre fer un anàlisi de l'evolució de la situació al llarg de aquests anys i fins l'actualitat. Les ponents van fer un recorregut de l'evolució d'una família, destacant els trets més significatius al llarg del temps de seguiment i intervenció dels diferents serveis intervinents de la xarxa.

Destaca especialment les reflexions entorn a la distinció sobre un cas que requereix d'una intervenció multi professional i de multiserveis de llarga durada i el concepte de cronicitat com a fixació patològica i dependència.

Una vegada més va quedar palesa la necessitat que tots els serveis s'impliquin en la resolució de la situació, de la constància en la intervenció, mantenint l'estabilitat malgrat els canvis i de la importància de la capacitat de les pròpies persones ateses. La funció de la xarxa en els casos de famílies multi assistides afavoreix la comprensió de la situació, proporcionant canvis en la mirada, així com possibilita el poder compartir el procés de seguiment i intervenció, en aquest cas de llarg "recorregut" per a totes les parts implicades.

Seminari d'Actualització de Serveis (27 de Març): Programa ACCES

A la plenària del 27 de Març es va presentar el Programa Accés Carmel a càrrec de la seva coordinadora, **Noemí Canelles** (sociòloga) i moderat per **Esmeralda Repilado** (treballadora social, EAP Horta-Guinardó).

El programa Accés és una iniciativa de **l'Obra Social de Caixa Catalunya** basat en l'acompanyament de les comunitats educatives dels territoris en els que s'implementa i que té com a principal objectiu la millora de la situació educativa dels joves en situació de risc d'exclusió i la seva inserció laboral al mercat de treball. A cada territori on s'implanta es fa en aliança amb una entitat, que en el cas del Carmel és la **Fundació Adsis**, entitat que ha estat relacionada de manera especial amb les xarxes educatives del barri, ja que va ser una de les entitats que van liderar la creació del Pla Comunitari del Carmel, Carmel Amunt.

El programa s'ha impulsat al Carmel a partir del Setembre del 2008 realitzant com a primer pas una diagnosi de la realitat educativa del barri que ha permès a diferents agents conèixer la proposta d'Accés i a partir de la qual s'aniran configurant els àmbits d'intervenció prioritari del programa. Els agents educatius que han participat de diferents maneres en aquesta fase de diagnosi han estat:

AMPA Carmel, AMPA Coves d'en Cimany, AMPA Escola Bressol Albi, AMPA Font d'en Fargas, AMPA IESM Ferran Tallada, AMPA Taxonera, Associació d'alumnes Ferran Tallada, Biblioteca Juan Marsé, Cap de Zona del Carmel, CEIP El Carmel, CEIP Coves d'en Cimany, CEIP Font d'en Fargas, CEIP Heura, CEIP Taxonera, Centre de formació d'Adults del Carmel, Centre de Normalització Lingüística d'Horta Guinardó, Centre de Salut Mental Infantil i Juvenil de l'Hospital de Sant Rafael, Centre Infantil La Torre, Centre Martí Codolar, Col·legi Sagrada Família – Horta, Consell de Joventut del Districte, Educadors de Carrer del Carmel, Equip d'Atenció Psicopedagògica Horta-Guinardó, Escola Bressol municipal Albi, Escola Bressol Tris Tras, Escola d'aprenents Sant Genis dels Agudells, Escola Immaculada Concepció, Escola Piaget, Escola Virolai, Espai Bocanord, Esplai Pequefesta, Fundació Adsis, Hospital de Dia de salut mental d'Adolescents, IES Carrasco i Formiguera, IES Goya, IES Monturiol, IES Vall d'Hebron, IESM Ferran Tallada, Inspecció Educativa, Interxarxes, Ludoteca Arimel, Oficina del Pla Jove, Pre-taller Carmel, Punt d'informació Bocanord, Serveis Educatius Horta Guinardó, Serveis Socials del Carmel, Tècnica d'Educació de Districte.

Taller de pares: “Un fill no és un pare”

Un titular de premsa que deia “ells tenen el comandament”, referint-se als nens, ens va permetre, en el primer temps del taller, explorar les idees que els pares portaven sobre els seus fills: “tenen molt poder” o “ho saben tot”. En un segon temps vam poder comprendre la problemàtica del “desacord entre la parella” com un fenomen que els pares van poder analitzar d'una manera molt nítida: aquests desacords si no es prenen com quelcom que els passa als pares, poden produir almenys dos efectes no desitjats: que les postures de cadascun es radicalitzin o s'extremi, és a dir, que la mare es torni més permissiva i el pare més intolerant, per exemple; i el segon, que el desacord recaigui sobre el nen, es deslocalitzi i es fixi en aquest com una “manera de ser”.

En el moment de les conclusions vam poder establir la conveniència que els pares “ocupin el seu lloc”, això significa fer-se càrrec d'una “altra autoritat”, aquella que no se situa del costat de la prohibició sinó del costat de l'autorització. La segona conclusió que vam obtenir va ser que si els nens prenen el comandament apareix la “solitud del nen” que “fa el que vol” i finalment, vam poder concloure que allò que els nens demanden als pares no és tant el “fer-se autònoms” com el “cuida'm”.

Seminari: De que pateixen avui els nostres infants : hiperactius, deprimits, dificultats d'aprenentatge? 29 de maig de 2009

En aquest seminari vam tenir l'oportunitat d'analitzar alguns dels principals malestars dels nostres infants i adolescents, així com de les diverses propostes d'abordatge. Vam comptar amb la participació de **Silvia Collado**, educadora social (SSB Guinardó), **Josep Dalmau**, director Escola d'Aprenents, **Joana Alegret**, psiquiatre i psicoterapeuta, autora de l'estudi sobre “Famílies amb un membre diagnosticat de TDAH”, **Àngels Pijoan**, psicopedagoga (EAP Horta-Guinardó), **Eulàlia Miró**, psicòloga (CSMIJ Horta-Guinardó), **Alex Llusent** (psiquiatre CSMIJ Horta-Guinardó), **Montserrat Puig**, psiquiatre i psicoanalista, Programa de atenció a la crisi i prevenció del suïcidi (CSMA drete Eixample) i **Jaume Claret**, director mèdic de la Fundació Hospital de Dia Nou Barris.

El debat, animat i polèmic, sobre l'anomenada hiperactivitat (TDAH) i els fenòmens de depressió van mostrar com avui dia, les dificultats dels joves s'han agreujat i apareixen cada vegada un nombre més gran d'infants i de joves que tenen “necessitat” de la intervenció de professionals especialitzats. Sembla que vivim en un moment en que la nostra infància està més malmesa que en altres moments, tot i que figura que està més protegida que mai. Potser el principal problema és l'excés d'objectes i la manca de referents consistents, els adults, moltes vegades, claudiquem en la nostra funció educadora, delegant-la a d'altres: la societat, l'escola, el CSMIJ, els serveis socials...

Aquest defugir de les responsabilitats s'aixopluga en una fragmentació de l'atenció dels infants en els diferents serveis, i una aplicació de receptes pel símptoma que fa perdre de vista la visió de conjunt, i per tant, de les possibles solucions. Això porta que hi hagi actuacions que lluny de poder alleugerir el patiment, el cronifiquen.

És per tant necessari fer un replantejament profund del paper de tots plegats sobre la funció que correspon a cadascuna de les persones implicada en la criança i educació de la nostra infantesa, família, professionals, institucions, i com treballem de manera conjunta per resoldre les dificultats que troben els nostres infants i adolescents en la difícil tasca de créixer. Hem de posar la mirada en la persona i no en les etiquetes, protocols, i la categorització excessiva dels casos.

Recerca “Avaluació cost benefici del treball en xarxa”

Els projectes de treball en xarxa, com el mateix *Interxarxes*, que son concebuts en una orientació que contempla l'actuació global sobre els casos atesos, així com altres àmbits d'actuació complementaris: formació, recerca aplicada, dinamització comunitària, impliquen una inversió de recursos tant professionals com materials.

Aquesta inversió, i diversificació de les tasques, està justificada per un plantejament que cerca una millora constant de la qualitat assistencial, per la qual cosa no hi ha prou amb l'atenció multilateral (sumatori d'actuacions professionals). Cal a més a més que aquesta atenció estigui emmarcada en un projecte global i territorialitzat, que sigui el resultat d'una veritable interacció entre els professionals que intervenen amb les famílies i subjectes i que contempli totes les eines necessàries per a garantir aquesta qualitat i la innovació crítica del projecte.

Tot aquest cost, que implica un esforç dels serveis, de les institucions participants i dels mateixos professionals te la seva contrapartida en una millora real de les situacions de partida i el seu beneficis es manifesten de diverses maneres:

- ✓ Millora de la qualitat assistencial
- ✓ Increment del Saber fer dels professionals
- ✓ Augment del coneixement de la realitat, objecte de la intervenció
- ✓ Millora de la Cooperació institucional
- ✓ Disminució de l'angoixa dels interventors

La nostra hipòtesi es que el cost d'aquestes pràctiques de xarxa, seguint el model del projecte *Interxarxes*, desenvolupat al llarg dels darrers 10 anys i si contempen el conjunt d'efectes i incidències (econòmiques, professionals, socials, personals,..), es molt inferior al model d'atenció establert com atenció multidisciplinària.

A l'actualitat no coneixem cap recerca d'aquest abast que ens permeti verificar aquesta hipòtesi, raó per la qual proposem aquesta recerca com a mitjà per tal de confirmar o no la nostra hipòtesi de treball. La recerca, pel seu abast i complexitat, es realitzarà conjuntament amb l'Observatori Català de Salut Mental i està previst tenir l'informe final a començaments del 2011.

Grup de Treball sobre Maltractaments infantils

Els responsables del Consorci de SS de BCN van proposar al projecte *Interxarxes* participar en un projecte de ciutat impulsat per diverses entitats: els ConsorciS de Salut, d'Educació i de Serveis Socials de la ciutat de BCN, la DGAIA, Sector d'Atenció a les Persones (Ajuntament de BCN) i Mossos d'Esquadra i referit a la creació d'un circuit **sobre Maltractaments infantils**. Pren referència en el circuit d'atenció a la dona víctima de violència masclista. Ja es va fer una primera reunió, a nivell de ciutat, el passat 5 de març i s'han fet algunes reunions de constitució del circuit a diversos districtes de la ciutat. Al nostre dte. aquesta reunió de constitució del grup de treball va tenir lloc el passat 12 de juny amb la participació de 13 professionals dels diferents serveis així com de Rosa Alemany i Josep Rdez. Roca, responsables del Consorci de Servsis Socials de Barcelona.

La idea es que aquest circuit no sigui una imposició externa, ja decidida i establerta, sinó que tracti d'imbrincar-se en les dinàmiques de treball de cada territori. El Consorci de SS va decidir fer la proposta a Horta-Guinardó per tal d'aprofitar les sinergies del projecte *Interxarxes*.

Es va valorar, per part dels assistents, la importància d'iniciar un grup de treball on puguem avançar tant en la conceptualització del tema (que volem dir quan parlem de maltractaments infanto juvenils?) com en les estratègies d'actuació (prevenció, detecció, intervenció) i en els circuits i procediments de coordinació.

Els acords presos van ser els següents:

- ◆ Es constituirà una llista electrònica del GT i s'enviaran els diversos textos i informes disponibles. També es penjaran al web d'*Interxarxes*

- ◆ Es creen 4 comissions de treball que es reuniran periòdicament amb la finalitat de llegir els documents, discutir-los i fer una proposta operativa dins de cada àmbit: prevenció, detecció, intervenció i circuits.
- ◆ Esta previst que al maig de 2010 dediquem el seminari d'Interxarxes als Maltractaments infantils i sigui l'ocasió de presentar públicament els resultats del treball de les diferents comissions
- ◆ Paral·lelament el GT es reunirà, en sessió plenària, al mes de novembre i al febrer per tal d'anar seguint el treball de les comissions
- ◆ El Consorci de SS participarà a les reunions, tant de comissions com del GT, i ens informarà de les accions formatives i publicacions que siguin d'interès pels membres del GT

Els membres que no formin part encara d'alguna comissió poden comunicar al coordinador del projecte (jubiето@bcn.cat) en quina volen participar: PREVENCIÓ, DETECCIÓ, INTERVENCIÓ i CIRCUITS

Difusió : Jornades, Grups de Treball, Articles

Jornada de constitució de la Xarxa d'atenció a la petita infància de Sant Andreu,

El passat 23 de gener vam participar a la *Jornada de constitució de la Xarxa d'atenció a la petita infància de Sant Andreu*, organitzada per l'Institut d'Educació de Barcelona.

La jornada es plantejava com a objectius: Constituir formalment la Xarxa i aprovar-ne el document de constitució. Afavorir el coneixement mutu entre professionals i representants d'entitats que treballen per la petita infància de Sant Andreu. Implicar les institucions relacionades amb la petita infància del districte en un projecte comú.

Es va demanar la col·laboració d'Interxarxes en la seva qualitat de projecte de treball en xarxa amb llarga experiència i amb prou consolidació en la seva implementació.

Teresa Abril, Psicopedagoga de l'EAP d'Horta-Guinardó va participar en la taula rodona sobre "Experiències de treball en xarxa i proposta del document de constitució i pla de treball per al curs 2008-2009", exposant el procés desenvolupat pel projecte des del inici fins l'estat actual. La valoració que van efectuar els organitzadors va ser que el treball realitzat per Interxarxes els serviria com a model per a l'experiència que ara iniciaven.

Projecte CINTRA de Pla de Desenvolupament del Lideratge del Canvi des de les Direccions de Centres de Serveis Socials.

La nova Direcció d'Acció Social (DAS) de la Tinença d'Alcaldia de Benestar social (Ajuntament de Barcelona) va posar en marxa un procés de formació de les directores dels Serveis Socials Bàsics. Dins d'aquestes sessions, el passat 4 de febrer va ser convidat el projecte Interxarxes per tal de comentar el seu desenvolupament, així com les perspectives que ofereix el treball en xarxa dins del nou model d'atenció social que es proposa per la ciutat de Barcelona. El coordinador del projecte va fer una presentació amb un interessant debat posterior amb els participants a la sessió formativa

Jornades: "Assistència Adaptada a les necessitats: Repensant el treball en xarxa"

El projecte Interxarxes va estar present a les jornades: "Assistència Adaptada a les necessitats: Repensant el treball en xarxa" organitzades pel Departament de Salut Mental i el Departament de Recursos Comunitaris de Sant Pere Claver- Fundació Sanitària els dies 20 i 21 de març. Amb una nombrosa participació (250 assistents) les jornades van debatre sobre l'actualitat del treball en xarxa i vam comptar amb la participació de convidats d'altres països (França, Anglaterra), la qual cosa permeté tenir una panoràmica internacional sobre els avenços i dificultats de les practiques de xarxa. Com a conclusió podem destacar que no hi ha grans diferències i que allò que esdevé més important sempre es el compromís de cada servei i/o equip i l'orientació que donen a la seva praxis. Aquest requisit, si be no es suficient (cal una resposta institucional adient), si es bàsic per dur endavant un projecte sostenible.

4t Congrés Català de Salut Mental: "Salut Mental i Comunitat"

Del dia 3 fins al 6 de juny del 2009 es va celebrar a Barcelona el 4t Congrés Català de Salut Mental que en aquesta edició va abocar el seu interès en la *Salut Mental i Comunitat*.

El tema principal d'aquesta edició va estar centrat en el context sociocultural característic de les poblacions afectades per trastorns mentals. En aquest sentit, es van desenvolupar diferents debats entorn als vincles que s'estableixen entre el patiment psíquic i les xarxes socials de què

disposa el subjecte. Es va emfatitzar la rellevància d'emprar la comunitat com a recurs per afavorir la salut mental, esdevenint imprescindible una organització i gestió dels serveis connectada i en xarxa.

El Projecte Interxarxes va estar present en al Taula Rodona núm.2, on es debatia entorn al tema 'Xarxes i Salut Mental'. Entre els participants d'aquesta taula rodona, es trobava **J.R Ubieto**, director del Projecte Interxarxes, la contribució del qual va centrar-se en el tema "La xarxa com a conversa i construcció del cas", fent referència, entre altres, al treball que s'està duent a terme en les sessions del Seminari de Construcció de Casos. Els altres membres de la taula rodona van ser A.Briansó i N.Costa, el quals van desenvolupar el tema "Xarxes i Salut Mental: una perspectiva des del treball social" i C.Villalba, que va fer una anàlisi de les xarxes socials, sota el títol: "Vínculos fuertes y vínculos débiles: la importancia de las redes sociales en la salud mental".

A banda dels debats desenvolupats al llarg d'aquests tres dies, en el 4t Congrés de Salut Mental es va voler retre homenatge a Rosa Roca, treballadora social, i a Agustí de Semir, polític i advocat. Aquest homenatge va ser un símbol de l'aportació d'aquestes dues figures en la tasca d'escurçar les distàncies entre els valors ciutadans i la salut mental.

PROPERES CITES

- **IV Forum Interxarxes – Diputació de Barcelona: “Quins límits i quines possibilitats ofereix el treball en xarxa en l’atenció de casos?”**

23 d'octubre de 2009 de les 9.00-14:30h
Espai Francesca Bonnemaïson

- **Plenària**

27 de novembre de 2009 a les 9.15h
Centre Cívic Guinardó

Convidat: Carlos Lamas Médico psiquiatra. Psicoterapeuta relacional, formador y supervisor. Director del CTRFT (Centre de Teràpia Relacional i Familiar de Tarragona)

MATERIALS

Nois amb dificultats d'aprenentatge*

Silvia Collado, educadora social (CSS Guinardó)

Als Serveis Socials Bàsics (SSB) ens arriben nombroses situacions que podrien anomenar "amb dificultats d'aprenentatge", ja sigui d'escoles que detecten les dificultats, ja sigui pels EAP, per les famílies o els mateixos nois i noies que descriuen les seves limitacions. Malgrat sovint no és el tema primordial, des del nostre enfocament a primària, es converteix en un treball transversal a la nostra tasca educativa.

Frustració, angoixa, impotència, empipament i desbordament són alguns dels sentiments que provoquen les dificultats en l'aprenentatge.

En aquesta breu introducció no es pretén centrar l'atenció en un abordatge de les dificultats en sí; sinó, per una banda, en els missatges i situacions que ens plantegen els pares en les entrevistes i per altra en la visió que tenen els adolescents de les seves dificultats a l'IES. Per últim, parlarem de l'abordatge i l'acompanyament que es fa de les diferents situacions, des dels SSB i conjuntament amb els altres serveis educatius (escoles, comissions socials, EAP, etc).. Així doncs, per transmetre-ho de manera clarificadora, definirem alguns perfils, si be no són perfils estancs e inamovibles, i tampoc es pretén fer estigmatitzacions. Ho prenem com a descripció a grans trets.

- I. **Pel que fa als pares**, alguns perfils de situacions que ells mateixos descriuen són:

- **Pares preocupats per la manca de resultats acadèmics dels seus fills**, que estan implicats i donen importància al fet que els seus fills estudiïn però els nois no s'hi posen. Els pares tenien expectatives que els seus fills estudiessin tant o més que ells, que aprovessin l'ESO i fessin alguns estudis superiors. Molts d'ells descriuen que l'educació és primordial per ells: treballen moltes hores per poder pagar els estudis als fills, però se senten fracassats perquè aquests no estudien. Volen assegurar amb l'educació un futur millor pels seus fills. Alguns d'aquests pares obliguen als fills a estudiar, no els deixen sortir o es posen a fer deures amb ells, però se senten desbordats i perduts perquè no treuen els resultats desitjats i posen en dubte les seves capacitats parentals.
- **Pares que consideren que l'educació formal dels seus fills és competència de l'escola** i se senten desbordats per les demandes que els hi fa en relació als seus fills. Frases com "m'avisen per fer reunions amb els tutors, per dir-me que el noi/a no estudia, que ha fet aquesta "trastada" o bé l'altre posició: "això és un tema dels professors, jo no sé el que estudien, ni m'interessa, jo ja tinc prou amb treballar, això és responsabilitat dels professors, és la seva feina, etc." Assisteixen a les tutories per obligació, però no recolzen la feina dels professors i es desentenen del tema acadèmic.
- **Pares que es queixen de la xarxa professional**, que no entenen o no volen entendre quines funcions fa cada servei (EAP; escola, CSMIJ, serveis socials, etc) i senten que els serveis no els hi donen resposta.
- **Pares que expliquen una falta de control vers els fills**: "treballo tot el dia i no sé què fa, si estudia o no, no puc estar per ell, ni sé com fer-ho, jo tampoc vaig estudiar". Pares impotents que han "tirat la tovallola" i ja no veuen les dificultats dels seus fill com un problema sinó com quelcom "normalitzat" perquè no saben com afrontar-ho.
- **Pares que justifiquen la falta de desmotivació dels nois**, que es fonamenten en que els nois no estudien perquè el tutor els té mania, perquè l'escola no fa el que hauria de fer. En lloc de canalitzar la desmotivació dels fills, recolzen el seu "no saber què fer", el seu enfrontament al professorat. Justifiquen els comportaments dels nois (faltes de respecte al professorat), no fan complir les sancions del professorat i consideren injust el tracte que reben els alumnes, desautoritzant al professorat i la seva tasca educativa, etc.
- **Pares que creuen que el seu fill ha d'estudiar per ell mateix**, que és la seva feina i que no li demana res més, que s'ha de posar el fill.

II. En quant als nois i noies adolescents, a partir d'entrevistes individuals o amb les famílies surten diferents arguments:

- "Vaig a l'escola per veure els meus amics, perquè m'ho passo bé però no m'interessen els estudis". **Tenen l'escola com a "club social"** on fer relacions amb d'altres nois de l'edat, no falten a classe però no estudien.
- **"Els professors em tenen mania**, jo no faig res de dolent". Els hi costa assumir la seva manca d'implicació i no porten els deures ni material.
- **"A mi no m'agrada l'escola**, no vull anar i prefereixo quedar-me a casa dormint, em costa llevar-me a les 7 del matí, vull quedar-me a casa, a internet o veien la TV".
- **"Jo no vull estudiar**, no em serveix de res, vull treballar i guanyar diners però no vull estudiar".
- **Nois que estan a classe**, que no parlen ni molesten amb els companys, **però que acadèmicament no fan res**, escalfen cadira, no presenten problemes conductuals però tampoc aprofiten l'espai acadèmic.

- **Nois que provoquen expulsions** als centres per no haver d'anar a l'IES, i estar pel carrer o per casa. Que s'enfronten al professorat, impulsius i amb actituds provocadores, que busquen el lideratge a partir de actituds transgressores.
- **Nois que diuen no “enterar-se” de res**, que estan desmotivats, que no s'impliquen ni fan esforços per entregar els treballs, que estan negatius amb els estudis, però que tampoc voldrien treballar. No els motiva res i es dispersen, es distreuen i no presten atenció a classe, pensen en d'altres temes.
- **Nois que s'esforcen**, que intenten fer els deures, que estan a casa davant del llibre hores i hores **però que igualment suspenen**. No entenen les matèries i s'angoixen perquè no saben com aprovar les assignatures tot i que voldrien.

III. Davant d'aquestes situacions i de les dificultats en l'aprenentatge, quin és el paper dels serveis?

Com fem l'acompanyament dels pares i dels adolescents en aquests temes?
Generalment els professionals sentim la impotència dels mateixos pares i nois respecte a aquests temes, però què podem fer?

Sovint comencem per una fase d'estudi: d'observació i escolta per poder fer un diagnòstic socioeducatiu. Mitjançant una tasca de contenció i de resituament, intentem rescatar aquells aspectes facilitadors de tot l'entramat de la comunitat educativa per tal de poder introduir canvis. En aquests casos no existeix un sol responsable, són casos complexos amb molt factors, per això cal emfatitzar el treball en xarxa professional. L'educació, tant l'èxit com el fracàs, depèn de tota la xarxa educativa. Com que es posarà en lloc el paper de l'entorn familiar i del noi, és important els missatges d'implicació dels pares cap a l'educació dels fills, que es responsabilitzin, que es reconegui i revaloritzi la tasca dels professionals, que es fomenti la comunicació com a eina, tant pels nois com pel professorat i els serveis educatius.

Cal abordar el sistema educatiu des d'una perspectiva transversal, incloent tant a pares com a fills i als serveis. Tot entès com una gran comunitat educativa.

L'acompanyament a les famílies i als nois en el procés de derivació cap a serveis especialitzats implica donar-los informació, assessorament, recolzament, insistint quan ells deixen de fer-ho. No s'ha de deixar que es perdin en l'entramat, cal insistir i tornar a insistir en els circuits i les derivacions, per evitar la “deriva” de nois i famílies derivades. Cal doncs:

- ✓ fomentar entre els serveis el treball en xarxa professional
- ✓ obrir un debat sobre les comissions escolars
- ✓ afavorir la comunicació entre els diferents agents educatius,
- ✓ marcar unes intervencions i plans de treballs consensuats i comuns, amb uns objectius clars vers les famílies i adolescents,
- ✓ marcar una orientació que sigui transmesa a pares i adolescents.

Quina és, en aquest treball, la responsabilitat de cada servei? I com es forma l'entramat en la xarxa? Com avaluem el pla de treball?
Aquests són alguns dels debats oberts a la taula.

**Intervenció de l'autora en el Seminari Interxarxes “De que pateixen avui els nostres infants : hiperactius, deprimits, dificultats d'aprenentatge?”, Barcelona, 29 de maig de 2009.*

Redacció: Teresa Abril, Amparo Cerezo, Silvia Collado, Josep Dalmau, Marta Dot, Eva García, Francesc López, Jokiñe Miranda, Lúdia Ramírez, Esmeralda Repilado, Raül Salmeron, José R. Ubieta